

ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԳՈՐԻՄԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ
ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑ

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ

ԿՐՏՍԵՐ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆԻ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ
ԿԱՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՁԵՎԱՎՈՐՈՒՄԸ

ԱՌԱՐԿԱ

Երաժշտություն

ՀԵՂԻՆԱԿ

Դալլարյան Անուշ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ
ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

Գորիսի թիվ 5 միջնակարգ դպրոց <<ՊՈԱԿ>>

Աշխատանքը թույլատրված է պաշտպանության

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԳԻՏ. ՂԵՎԱՎԱՐ՝ Կ. Գրիգորյան, ԳՊՀ ասիստենտ

ԳՈՐԻՍ 2023

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն _____	3
ՔԼՈՒԽ 1. ԿՐՏՍԵՐ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆԻ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԿԱՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ	
ՁեվաՎՈՐՈՒՄԸ _____	5
1.1 Երաժշտություն առարկայի նպատակները _____	11
1.2 Երաժշտության դասավանդումը դպրոցում _____	13
ՔԼՈՒԽ 2. ԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈՐՊԵՍ ԱՐՎԵՍՏԻ ՏԵՍԱԿ _____	16
2.1 Կրտսեր դպրոցում երաժշտություն առարկայի դասավանդման մեթոդները _____	17
Եզրակացություններ _____	18
Օգտագործված գրականության ցանկ _____	19

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Երաժշտությունը, որպես ուսումնական առարկա, կարևոր դեր ունի կրտսեր դպրոցականի՝ իբրև մարդ-անհատի ձևավորման և զարգացման վրա տարբեր՝ գաղափարական, կամային, մտավոր, ստեղծագործական, բարոյական, գեղագիտական, հուզական որակներով: Երաժշտական կրթությունը ուսումնական գործընթաց է, որն ուղղված է այն կարողունակությունների ձևավորմանը, որոնց միջոցով զարգանում է ակտիվ, անհատական մոտիվացիայով սովորող, որն ընդունակ է ինքնակրթվել և ամբողջ կյանքում պահպանել հետաքրքրությունը բարձրակարգ երաժշտության և ընդհանրապես արվեստի նկատմամբ:

Երաժշտությունը որպես առարկա նպատակաուղղված է երեխայի երաժշտական կրթությանն ու դաստիարակությանը, կարողությունների ձևավորմանը, որը հուզական-ճանաչողական, գործունեություն-գործնական զարգացման և յուրացմանը նպատակաուղղված գործընթաց է, ներառյալ՝ արվեստի տարածքը:

Այսպիսով՝ երաժշտությունն առարկան երեխային դաստիարակելու ամենահզոր և ամենավատ միջոցներից մեկն է: Երաժշտությունը և երգը կարող են ավելի լավ արտահայտել երեխայի զգացմունքները, քան բառերով՝ առավել թաքնված, խորը հոգեկան վիճակները՝ հրճվանք, անհանգստություն, տխրություն, հույս, ուրախություն, քնքշություն, երախտագիտություն: «Երաժշտություն» առարկան գեղագիտական և բարոյական դաստիարակության կարևոր միջոց է:

Թեմայի արդիականությունը

Երաժշտական դաստիարակությունը նպաստում է ոչ միայն անհատի ստեղծագործական և վերլուծական մտածողության զարգացմանն ու դրսևորմանը, այլև անցյալի գեղարվեստական փորձի, ազգային ու համամարդկային մշակութային արժեքների յուրացմանն ու հաջորդ սերնդին փոխանցմանը:

Ինչպես նշել է Դ. Բ. Կաբալսկին «Մասսայական երաժշտական դաստիարակության գլխավոր խնդիրը ոչ այնքան երաժշտության ուսուցումն է, որքան երաժշտության միջոցով երեխաների հոգեկան աշխարհի, նրանց բարոյական նկարագրի վրա ներգործելը» [1]

Աշխատանքի նպատակը և խնդիրները

Ձևավորել և ուղղորդել սովորողներին դեպի արդյունավետ երաժշտաստեղծագործական գործունեություն: Բացահայտել և զարգացնել սովորողների երաժշտական ընդունակությունները:

Հետազոտական աշխատանքի կառուցվածքն ու ծավալը

Աշխատանքը շարադրված է 19 համակարգչային էջում, կազմված է ներածությունից, երկու գլխից, երեք գծագրից, եզրակացություններից, օգտագործված գրականության ցանկից:

ԳԼՈՒԽ 1. ԿՐՏՍԵՐ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆԻ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԿԱՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՁԵՎԱՎՈՐՈՒՄԸ

Երգն ու երաժշտությունը ղեկավարում են մարդկանց, դրանցով են պայմանավորված մարդու և հասարակության բարոյական հիմքերը: Երգարվեստի մեջ փոփոխությունն իր հետ կրերի փոփոխությունն պետական համակարգում:

Պյութագորաս

Երաժշտությունը, ինչպես և արվեստի մյուս տեսակները, արտացոլում և պատկերում է մեր իրականությունը՝ շրջակա աշխարհը, մարդկանց, բնության երևույթները: Երաժշտությունն առաջին հերթին հաղորդակցության միջոց է մարդկանց միջև, սերունդների միջև, հատուկ միջոց է ինքնաարտահայտվելու ինքն իրեն և մյուսներին հասկանալու համար: Իսկ առօրյա կյանքում երաժշտությունը ուղեկցում է մարդուն ամենուր, բացահայտում է նրա վերաբերմունքը շրջակա աշխարհի նկատմամբ, հարստացնում է նրա հոգեկան աշխարհը, օգնում է նրան ապրել, աշխատել և արարել:

Երաժշտության կարևորագույն առանձնահատկությունն այն է, որ այն մարդու զգայարանների վրա թողնում է անմիջական և ուժեղ ազդեցություն:

Կրտսեր դպրոցական տարիքը զգայուն է հասարակության արժեքների զարգացման, բնության հետ առարկայական ոչ պրագմատիկ փոխազդեցության նկատմամբ: Տարրական դասարանների աշակերտներին բնորոշ է հուզական արձագանքը շրջակա բնության խնդիրներին, աշխարհի ընկալման սինկրետիզմը, նրա գեղարվեստական զարգացումը: Կրտսեր դպրոցում սովորողներին ներկայացնել բարձրաճաշակ երաժշտություն, որը կնպաստի նրանց գեղագիտական ճաշակի ձևավորմանը, ձևավորել երաժշտություն ունկնդրելու կարողություն, պարի միջոցով հաղորդակից դարձնել ազգային մշակույթին, նպաստել դրա յուրացմանը, երաժշտական մտածողության ձևավորում և զարգացում, երաժշտական լսողության, ունակությունների բացահայտում և զարգացում, հոգևոր զարգացում, ազգային, հոգևոր և դասական նյութի յուրացում:

Ուսումնական գործունեությունը մի ամբողջական գործընթաց է, որի մեջ հավասարապես ներկայացվում են տարբեր տեսակներ: Թե ինչ ծավալով և ինչ ձևերով կկիրառվեն դրանք, կախված է դասի նպատակից, խնդիրներից և տիպից: Եթե տարրական

դպրոցի սովորողի մոտ ուժեղ է երաժշտության ընկալման զգայական, հուզական կողմը /նա նկարագրում է միայն իր զգացողությունները և տպավորությունները, ապա միջին դպրոցում զգայականին ավելանում է գիտցականը: Զգայական պատկերային մտածողությունից սովորողն անցնում է իմացական հասկացություններին, որոնք կազմավորում են երաժշտական մտքի խորությունը, գիտակցությունը, ձևավորում ու զարգացնում են երեխայի ստեղծագործական կարողությունը [6]:

Երաժշտություն առարկայի առաջարկվող գործունեության ձևերն են.

- Երաժշտական ստեղծագործության ունկնդրում և երաժշտության պատմություն
- Երգերի անհատական և խմբային կատարում
- Երաժշտառիթմական և պարային շարժում
- Անհատական ստեղծագործում կամ իմպրովիզացիա /շարժումային և երգային, հանպատրաստից հորինում:

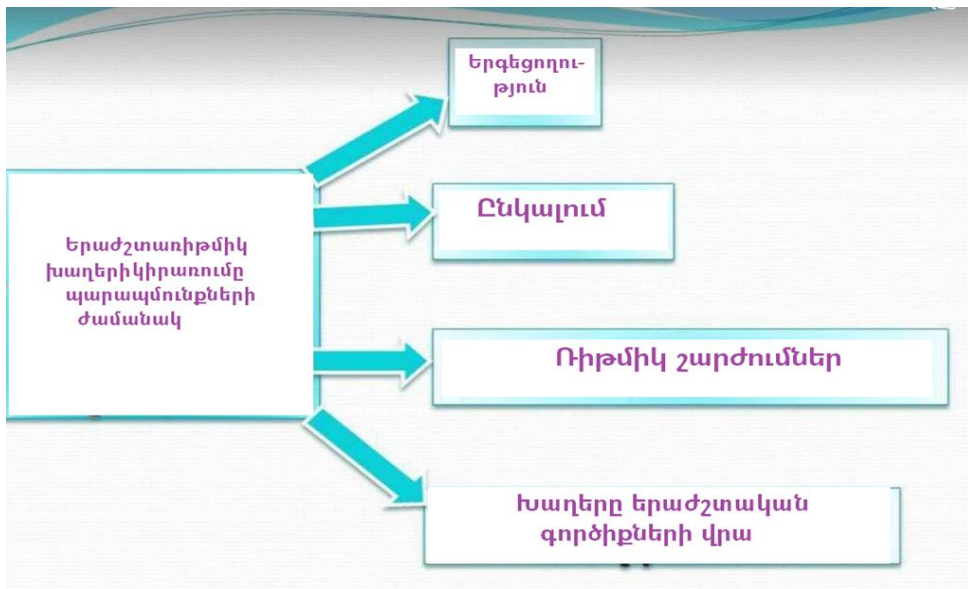
Նախադպրոցական տարիքի երեխաների երաժշտական ունակությունները մենք դիտարկում ենք որպես ինտեգրատիվ անհատական հատկություն, որը զարգանում է երաժշտության ընկալման և կատարման գործընթացում բնածին հակումների հիման վրա, ներառում է մեղեդիական, ներդաշնակ, ռիթմիկ, հնչերանգային ներքին լսողության և երաժշտական տարրեր: Գեղագիտական գիտակցությունը որոշակի մակարդակի վրա ազդում է երաժշտության նկատմամբ հուզական գիտակցված վերաբերմունքի վրա: Երգելու հմտությունների ձևավորումը նախապայման է անհատի երաժշտական կարողությունների զարգացման համար:

Երաժշտության ունկնդրումը և ընկալումը բարդ գործընթաց է, որովհետև այն կախված է յուրաքանչյուր անհատի ներքին զգացողությունից, որը բացահայտելը, ձևավորելը և զարգացնելը բավականին դժվար է: Այն զարգացնում է ունկնդրելու կարողությունը, ուշադրությունը, վերլուծական ընդունակությունները և համեմատելու կարողությունը: Երաժշտության ունկնդրման միջոցով սովորողը ծանոթանում է նաև երաժշտության պատմությանը, ուսումնասիրում է ունկնդրվող ստեղծագործության ստեղծման պատմական ժամանակաշրջանը, կոմպոզիտորի ստեղծագործական գործունեության առանձնահատկությունները [Նկ.2]:

Կրտսեր դպրոցի աշակերտները սկսած առաջին դասերից՝ սովորում են ճիշտ երգեցողության կանոնները, ձայնի դրվածքը, շնչառությունը, բառերի հստակ

արտասանության, մաքուր ինտոնացիա և այլն: Խմբային երգեցողության միջոցով է ձևավորվում և զարգանում սովորողների երգչային ձայնաձավարը, ճիշտ շնչառությունը, ձայնակազմությունը, առոգանությունը, մաքուր ինտոնացիայով միաձայն /ունիսոն/ և երգձայն երգելու կարողությունը, անսամբլային զգացողությունը, որը հիմքեր է նախապատրաստում հետագայում խմբերգային երգեցողության համար:

Սովորողը հասկանում է, որ ունկնդրել չի նշանակում լսել, պետք է ներկայացնել, մեկնաբանել, վերլուծել, երաժշտության ստացած տպավորությունները, դրսևորել հուզական արձագանք, ինքնուրույն կարծիք հայտնել, մենակ կամ խմբով ներկայացնել ուսումնասիրություններ, հետազոտական կամ նախագծային աշխատանքներ: Անհատական և խմբային երգեցողությունը երեխաների ամենասիրելի գործունեության տեսակն է, որի ընթացքում զարգանում է նրա լսողությունը, ռիթմ և լադի զգացողությունը:

[Նկ.1]

Երգեցողությունից է երեխան ստանում իր առաջին երաժշտական տպավորություններն ու զգայական ընկալումը [Նկ. 1]:

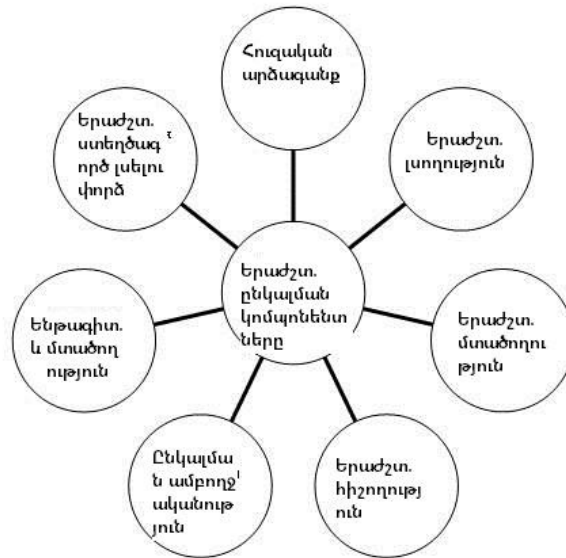
Երաժշտությունը կատարյալ միջոց է բոլոր երեխաներին և մասնավորապես հատուկ կարիքներ ունեցողներին ուսուցման գործընթացում ներառելու համար: Երաժշտական փորձառությունը կարող է արդյունավետ լինել լեզվական, ճանաչողական և շարժողական 7 կարողունակությունների զարգացման համար՝ միաժամանակ նպաստավոր պայմաններ ստեղծելով սոցիալականացման համար [4]:

Քաղաքակրթության առաջընթացը կախված է բացառապես ընդունակ և ստեղծագործ մարդկանցից՝ հարուստ ներքին փորձառություններով, նրանց նրբությամբ և խորությամբ:

Այսօր առաջին պլան է մղվում ստեղծագործ անհատականությունն դաստիարակելու, նրա հուզական ոլորտը, երաժշտական և գեղագիտական գիտակցությունը զարգացնելու խնդիրը: Դպրոցական տարիքում անհատականության զարգացման ցուցիչներից է երաժշտական կարողությունների զարգացումը: Երգելու մշակույթը դպրոցականների ընդհանուր երաժշտական մշակույթի ամենակարևոր բաղադրիչն է (Յու.Բ. Ալին, Ի.Ա. Վետլուգինա, Ա.Դ. Վոյնովա, Ա.Ի. Կատինենե, Մ.Ա. Օվչիննիկովա, Ն. Շատ հոգեբանների, երաժշտության ուսուցիչների և հնչյունաբանության բժիշկների (Է. Ի. Ալմազով, Ի. Յա. Դերաժնե, Վ. Ի. Պետրով, Ի. Պ. Չուկիչև և այլն) կարծիքով, երգեցողությունը պետք է որոշիչ դեր խաղա «երաժշտական կարողությունների» բարդ և բազմակողմանի հայեցակարգի զարգացման մեջ: Վոկալ կատարումը խոսքի մշակույթի վրա անհրաժեշտ աշխատանք է: Երգելու հմտությունների ձևավորումը ազդում է ոչ միայն երեխայի անձի գեղագիտական զարգացման վրա, այլև մտավոր: Բավական է նշել, որ լսողության և ձայնի զարգացումն ազդում է խոսքի ձևավորման վրա, իսկ խոսքը, ինչպես հայտնի է, մտածողության նյութական հիմքն է: Ձայնի տիրապետումը հնարավորություն է տալիս ակնթարթորեն արտահայտել սեփական զգացմունքները երգելու միջոցով, և այս հուզական պոռթկումը լիցքավորում է երեխային կենսական էներգիայով: Վերջին տարիներին տարրական դպրոցականների երաժշտական կարողությունների զարգացման արդյունավետ ուղիները բացահայտելու նպատակով կատարված հետազոտությունների վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ չնայած երաժշտության դասավանդման ժամանակակից մեթոդների տեսական և գործնական հսկայական նշանակությանը, դրանք արտացոլում են խնդրի բավականին նեղ կողմերը, որոնք հիմնականում կապված են վերապատրաստման հատուկ միջոցների, ձևերի և մեթոդների մշակում: Խթանելով ինքնադրսևորվող, ինտենսիվ զարգացող անհատականության զարգացումը, հարստացնելով հուզական ոլորտը: դպրոցականները և նրանց ստեղծագործական կարողությունները. Այս առումով մեծանում է դպրոցական արտադասարանական աշխատանքի (այդ թվում՝ երաժշտության) բովանդակության ձևավորման, կրթության նոր մոդելների կազմակերպման և, հետևաբար, մատաղ սերնդի երաժշտական կարողությունների զարգացման գործընթացի նոր որակի խնդիրը:

Մարդկության գոյության ողջ ընթացքում երաժշտությունը եղել է հին աշխարհի բոլոր ժողովուրդների մշակույթի, արվեստի և հոգևոր կյանքի անբաժանելի մասը: Երաժշտություն դասավանդելը երեխաների դաստիարակության համակարգի մի մասն էր: Երգը և

Երաժշտական գործիքներ նվագելը օրգանական մասն էր տարբեր քաղաքականությունների (քաղաքների) մարմնամարզական և գեղարվեստական մրցումների՝ օլիմպիական, պյութական, իսթմիական և այլ խաղերի: Եվ, իհարկե, հույների մոտ երաժշտությունը սերտորեն կապված էր պոեզիայի և պարի հետ:

1

[Նկ. 2]

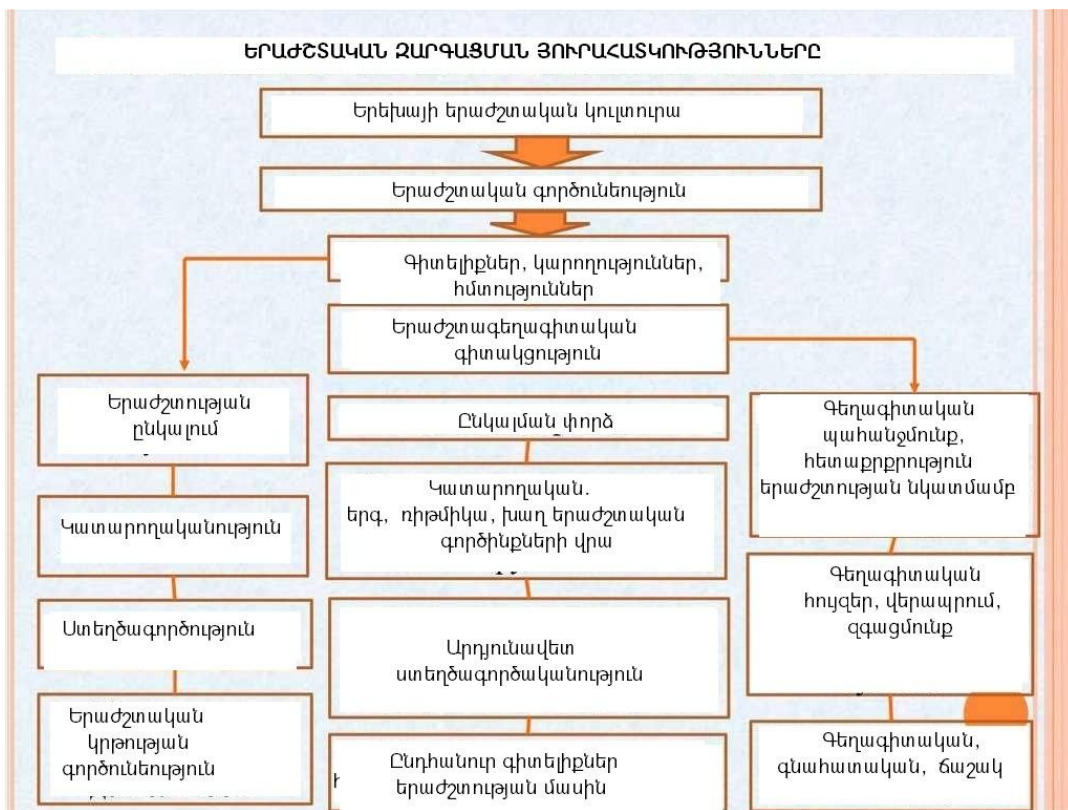
Երաժշտարվեստը մարդկության գոյության ողջ պատմության ուղեկիցն է եղել, դարեր շարունակ օգտագործվել որպես գեղագիտական, բարոյական, ֆիզիկական, հայրենասիրական դաստիարակության լավագույն միջոց: Տարբեր ժամանակաշրջաններում և երկրներում երաժշտությունը մշտապես եղել է արվեստի կարևոր տեսակներից մեկը, որի դասավանդման միջոցով լուծվել են սերունդների կրթության տարբեր խնդիրներ:

Երաժշտական շարժախաղերը կարևոր դեր են կատարում կրտսեր դպրոցականների շարժումային գործունեության զարգացման գործում: Դրանք լայն հնարավորություն են տալիս երեխաներին ցուցադրելու ինքնուրույնություն և ստեղծագործական երևակայություն: Սովորողները ձեռք են բերում որոշակի պատկերացում երաժշտական հնչյունի բարձրության, տեմբրի, հնչյունի ուժգնության մասին, երգերում և երաժշտական խաղերում ձգտում են կերպարի արտահայտիչ կատարմանը (վերարտադրմանը): Երաժշտության ունկնդրում, որի նպատակն է հետաքրքրություն և հուզական վերաբերմունք դաստիարակել տարբեր ժանրի երաժշտության նկատմամբ: Երաժշտատիթմիկ շարժում, պարեր, խաղեր, որի նպատակն է, ձևավորել երեխաների

¹¹ <https://www.youtube.com/watch?v=ZYsiuKaTyqE&feature=shared&fbclid=IwAR2xiliGbwbt8oJhSrN7hS6LzJUAO-vrEjeFIKSf9gQNpcYYiC8YGtiN40>

կատարողական ունակությունները, Արվեստը հասկանալու բանալին առօրեականի և գեղարվեստականի փոխհարաբերության ընկալումն է, սովորողը արվեստի առարկաների դասավանդման ընթացքում իր ստացած գիտելիքների, ձևավորված հմտությունների, վերաբերմունքի և արժեքների շնորհիվ պետք է հասկանա, ընկալի, թե ինչպես է առօրեականը արվեստի միջոցով դառնում կատարյալ, այսինքն՝ գեղարվեստական:

Երաժշտությունն ու երգարվեստը անմիջական բարոյական և կրթական արժեք ունեն երեխաների համար, քանի որ դրանք միավորում են հոգևոր, հերոսական, քնարական զգացմունքները: Տարրական դպրոցում երաժշտություն առարկայի ուսուցման նպատակներից մեկը ճանաչողական գիտելիքների ձեռքբերումն ու ամրակայումն է: [1]

[Նկ. 3]

Նրա նպատակը գեղագիտական մշակույթի ձևավորումն է: Այն հաստատում է իրականության օբյեկտների հետ մարդու գեղագիտական հարաբերությունը, ձևավորում է նրա գեղագիտական զգացմունքները, ճաշակը, իդեալը, գեղեցիկը գնահատելու կարողությունը, ապահովում գեղագիտական ունակությունների, կարողությունների, հմտությունների և այլ որակների զարգացումը, ակտիվացնում, ընդլայնում և բավարարում է գեղագիտական պահանջմունքները, գեղեցիկը ընկալելու և ստեղծագործելու հնարավորությունները:

Երաժշտություն առարկայի հիմնական նպատակը գեղարվեստական կրթության և

գեղագիտական դաստիարակության ապահովումն է: Գեղարվեստական կրթությունը և գեղագիտական դաստիարակությունն անձի մտավոր և հոգևոր ներուժի բացահայտմանն ու զարգացմանն ուղղված շարունակական գործընթաց է, որն իրականացվում է արվեստի տարբեր տեսակներին հաղորդակցվելու և ինքնուրույն գեղարվեստական գործունեություն ծավալելու միջոցով: Երաժշտության դասավանդումը կրտսեր դպրոցում նպաստում է սովորողի ինքնաճանաչմանը և ինքնարտահայտմանը, նրա մտահորիզոնի ընդլայնմանը, երևակայության, ստեղծագործական և վերլուծական մտածողության զարգացմանը, գեղագիտական ճաշակի և բարոյական բարձր չափանիշների ձևավորմանը, հայրենասիրական և մարդասիրական զգացումների արմատավորմանը և կյանքի, շրջապատող աշխարհի, աշխատանքի նկատմամբ ստեղծագործական վերաբերմունքի դրսևորմանը: 1) Ձևավորել հետաքրքրություն, սեր և հուզազգացմունքային վերաբերմունք երաժշտությանը:

1.1 Երաժշտություն առարկայի նպատակներն են՝

1) Ձևավորել և զարգացնել երաժշտական ճաշակ և երաժշտությանը հաղորդակից լինելու պահանջմունք:

2) Բացահայտել և զարգացնել սովորողների երաժշտական ընդունակությունները, երգեցիկ ձայնը, կատարման, ունկնդրման, մեկնաբանման և սեփական կարծիք հայտնելու հմտությունները, երևակայությունը և ստեղծագործական պատկերացումները:

3) Սովորողի երաժշտական դաստիարակության հիմքում դնել ազգային, նաև համաշխարհային երաժշտությունը:

4) Արժևորել երաժշտությունը և երաժշտական գործունեությունը՝ որպես մարդու հոգեկան հարստացման, մշակույթի և կյանքի աղբյուր:

5) Ձևավորել և ուղղորդել սովորողներին դեպի արդյունավետ երաժշտաստեղծագործական գործունեություն՝ ունկնդրում, երգեցողություն, երաժշտառիթմական շարժում, իմպրովիզացիա և այլն:

6) Երաժշտական գործունեություն իրականացնել՝ գործնականորեն կիրառելով ձեռք բերված երաժշտատեսական գիտելիքները և հմտությունները:

7) Ընդլայնել սովորողների երաժշտական և ընդհանուր մտահորիզոնը, շարունակել դաստիարակել երաժշտական ճաշակ, զարգացնել կայուն հետաքրքրություն այլ

ժողովուրդների, դասական և ժամանակակից երաժշտության նկատմամբ, արժևորել մշակութային բազմազանությունը:

8) Դաստիարակել աշխարհի նկատմամբ գեղագիտական վերաբերմունք, երաժշտական տեղեկատվության նկատմամբ՝ քննադատական վերաբերմունք:

9) Դաստիարակել հատուկ վերաբերմունք և հետաքրքրություն մշակութային օջախների գործունեության նկատմամբ, պատշաճ վարքագիծ, համապատասխան պահվածք, երաժշտություն ունկնդրելու մշակույթ:

10) Արժևորել երաժշտության դերը մարդու և հասարակության կյանքում գեղեցիկը զգալու, գիտակցելու, արարելու, արվեստի աշխարհում անհատական դիրքորոշում, վերաբերմունք դրսևորելու միջոցով:

11) Ձևավորել և զարգացնել երաժշտական ճաշակ և երաժշտությանը հաղորդակից լինելու պահանջմունք:

12) Բացահայտել և զարգացնել սովորողների երաժշտական ընդունակությունները, երգեցիկ ձայնը, կատարման, ունկնդրման, մեկնաբանման և սեփական կարծիք հայտնելու հմտությունները, երևակայությունը և ստեղծագործական պատկերացումները:

13) Արժևորել երաժշտությունը և երաժշտական գործունեությունը՝ որպես մարդու հոգեկան հարստացման, մշակույթի և կյանքի աղբյուր:

14) Ձևավորել և ուղղորդել սովորողներին դեպի արդյունավետ երաժշտաստեղծագործական գործունեություն՝ ունկնդրում, երգեցողություն, երաժշտառիթմական շարժում, իմպրովիզացիա և այլն:

15) Երաժշտական գործունեություն իրականացնել՝ գործնականորեն կիրառելով ձեռք բերված երաժշտատեսական գիտելիքները և հմտությունները:

16) Ձևավորել և զարգացնել տրամաբանական, ստեղծագործական, կերպարային մտածողություն, վերլուծական հմտություններ:

Վերոնշյալ նպատակներն իրականացվում են երաժշտության դասավանդման ընթացքում ուսումնական գործունեության տարբեր ձևերի միջոցով: Բոլոր ժամանակներում էլ մանկավարժության ուշադրությունը կենտրոնացած է եղել երեխաների շարժումները զարգացնելու և դրանք ճկուն ու գեղեցիկ դարձնելու վրա: Այդ խնդրի լուծման արդյունավետ միջոցներից մեկը երաժշտության դասին երեխաների երաժշտական

բազմակողմանի գործունեությունն է, մասնավորապես երաժշտաօրհանական շարժումը և պարը: Այն հնարավորություն է տալիս կազմակերպելու երեխաների մտավոր, հոգևոր և մարմնի փոխհամաձայնեցված զարգացումը: Սույն ուսումնամեթոդական ձեռնարկն այդ նպատակն է հետապնդում: Այն բաղկացած է երկու մասից: Երաժշտական խաղերի միջոցով լուծվում են աշակերտների գեղագիտական դաստիարակության մի շարք խնդիրներ, որոնք էլ նպաստում են աշակերտների արժեքային համակարգի ձևավորմանը: Երաժշտական խաղերը նպաստում են նաև երաժշտության դասավանդման արդյունավետ ուսուցմանը:

1.2 Երաժշտության դասավանդումը դպրոցում

Այն գործընթաց է, որով իրականացվում է սերունդների հաղորդակցումը առաջատար երաժիշտների ու երգահանների երաժշտական արվեստին, նրանց փորձին և գաղափարներին՝ վերջիններիս իմաստավորումն ու ընկալումը ժամանակակից կրթական հարացույցի միջոցով: Երաժշտության դասավանդումը դպրոցում ուղղվում է երաժշտական և գեղագիտական դաստիարակության նպատակի իրականացմանը և դպրոցականների մեջ երաժշտական արվեստի հիմքերը՝ որպես հոգևոր մշակույթի մաս ձևավորելուն: Երաժշտությունը, որպես ուսումնական առարկա, կարևոր դեր ունի երեխայի՝ իբրև մարդ անհատի ձևավորման և զարգացման խնդրում տարբեր՝ գաղափարական, կամային, մտավոր, ստեղծագործական, բարոյական, գեղագիտական, հուզական որակներով: Երաժշտական կրթությունն ուսումնական գործընթաց է, որի հիմքում ընկած է հայ ազգային երաժշտությունը՝ ուղղված այն կարողունակությունների ձևավորմանը, որոնց միջոցով 9 զարգանում է ակտիվ, անհատական մոտիվացիայով սովորող՝ ընդունակ ինքնակրթվելու և ամբողջ կյանքում պահպանելու հետաքրքրությունն ազգային և համաշխարհային բարձրակարգ երաժշտության և ընդհանրապես արվեստի նկատմամբ: Այն նպաստում է նաև սովորողի մտահորիզոնի ընդլայնմանը, երևակայության, ստեղծագործական և վերլուծական մտածողության զարգացմանը, գեղագիտական և բարոյական չափանիշների, հայրենասիրական և մարդասիրական զգացումների ձևավորմանը, ինչպես նաև կյանքի, շրջապատող աշխարհի նկատմամբ ստեղծագործական վերաբերմունքի դրսևորմանը: Երաժշտությունը կատարյալ միջոց է բոլոր երեխաներին և մասնավորապես հատուկ կարիքներ ունեցողներին ուսուցման գործընթացում ներառելու համար: Երաժշտական փորձառությունը կարող է արդյունավետ լինել լեզվական, ճանաչողական և շարժողական

կարողությունների զարգացման համար՝ միաժամանակ նպաստավոր պայմաններ ստեղծելով սոցիալականացման համար: Երաժշտական ուսումնական գործունեության ձևերը դասաժամին կամ դրանից դուրս սովորողի կողմից կատարվող գեղարվեստական գործունեությունն է՝ երաժշտությամբ ինքնարտահայտվելու միջոց: Երաժշտության մեկ դասաժամի ընթացքում իրականացվում են ուսումնական գործունեության մի քանի ձևեր: Սովորողների երաժշտական գործունեության բոլոր ձևերի աշխատանքների հիմքում երաժշտության ակտիվ ընկալումն է, երաժշտություն լսելու և նրա մասին մտորելու կարողության զարգացումը: Եթե տարրական դպրոցի սովորողի մեջ ուժեղ է երաժշտության ընկալման զգայական, հուզական կողմը (նա նկարագրում է միայն իր զգացողությունները և տպավորությունները), ապա միջին դպրոցում զգայականին ավելանում է նաև գիտակցականը: Զգայական, պատկերային մտածողությունից սովորողն անցնում է իմացական հասկացություններին, որոնք կազմավորում են երաժշտական մտքի խորությունը, գիտակցությունը, ձևավորում ու զարգացնում են երեխայի ստեղծագործական երևակայությունը: Ուսուցումն ակնկալվում է իրականացնել է տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաներով, նվազարաններով, տեխնիկապես հագեցած արվեստի սենյակներում: 1. «Երաժշտություն» առարկայի առաջարկվող գործունեության ձևերն են. 1) երաժշտական ստեղծագործության ունկնդրում և երաժշտության պատմություն, 2) երգերի անհատական և խմբային կատարում:

Անձի երաժշտական մշակույթը նրա ներդաշնակ զարգացման կարևոր պայմանն է: Երաժշտությունը արվեստի այն առանձնահատուկ տեսակն է, որում ամփոփված են մարդկության իմացական, հուզական, գեղագիտական լիցքերը, մեղեդու ռիթմի ու ներդաշնակության մեջ խտացած է ժողովրդի հոգևոր մշակույթի ողջ գունագեղ երանգապնակը: Երաժշտությունը հուզում է մարդուն, նրա հոգում հարուցում ամենատարբեր հույզերի ու զգացմունքների անսահման բազմազանություն: Երաժշտական կերպարն ամբողջովին հյուսված է մարդկային զգացմունքներից ու ապրումներից: Սովորողների երաժշտական մշակույթի զարգացման հիմնախնդրի արդիականությունը պայմանավորված է անձի երաժշտական դաստիարակության բնագավառում առկա խնդիրների վերանայման անհրաժեշտությամբ: Սովորողների երաժշտական մշակույթի զարգացման խնդիրը արդի ժամանակահատվածում տարրական դպրոցի կրթադաստիարակչական գործընթացում առաջնային նշանակություն է ձեռք բերում: [6]

«Երաժշտություն» առարկայի շրջանակներում աշակերտները ձեռք են բերում պատկերացում երաժշտության մասին, նպաստում նախնական պատկերացումների ձևավորմանը, երաժշտական արտահայտչամիջոցների հնարավորությունների գիտակցմանը:

Ելնելով երաժշտական մշակույթի կառուցվածքից՝ մենք առանձնացնում ենք երաժշտական մշակույթի ձևավորման հետևյալ ոլորտները՝ երաժշտականության, դրդապատճառային, տեղեկատվական, գործունային, գնահատման, արժևորման, իմաստավորման և այլն: Սովորողների երաժշտական մշակույթը գեղագիտական ուղղվածություն ունի և ներառում է ստեղծագործական գործունեության նկատմամբ հուզական-գնահատողական վերաբերմունքը: Երաժշտական մշակույթի ձևավորումն ու զարգացումն իրականանում է ոչ միանգամից, այլ աստիճանաբար, անցնում է որոշակի փուլերով, որոնք հստակ սահմանագատված չեն միմյանցից:

Կրտսեր դպրոցում աշակերտների երաժշտական մշակույթի ձևավորմանը նպաստում են երաժշտական այն անհրաժեշտ գիտելիքները, որոնք զարգացնում են նրանց երաժշտական ընդունակությունները: Ժողովրդական ավանդույթները աճող սերնդի սոցիալական վարքի արդյունավետ կարգավորիչներ են և արտացոլում են տվյալ ժողովրդի հոգեկերտվածքը, բարոյական նկարագիրը: Յուրաքանչյուր ազգ ավանդույթների միջոցով է գնահատում իրականությունը, ավանդույթներում են արտացոլված ժողովրդի պատմությունը, ազգային ինքնագիտակցությունը: Ավանդույթները դիտարկվում են որպես մշակութային փուլերի՝ կայուն, սերնդեսերունդ կրկնվող և ամրապնդվող կապեր, որոնք գործում են որպես մշակութային մի մակարդակից մյուսին անցման մշակութային ժառանգության ձև և միջոց:

ԳԼՈՒԽ 2. ԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈՐՊԵՍ ԱՐՎԵՍՏԻ ՏԵՍԱԿ

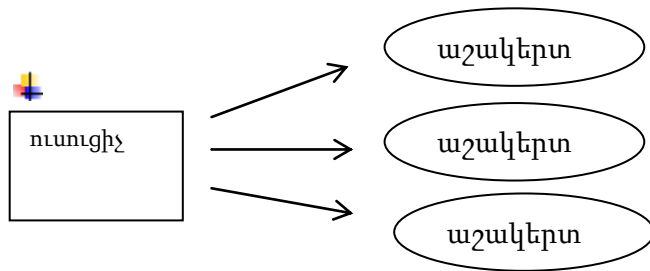
1. Երաժշտությունը որպես արվեստի տեսակ գոյություն է ունեցել մարդկության գոյությանողջ ընթացքում՝ սկզբնավորվելով դեռևս անտիկ ժամանակներից: 2. Դպրոցում երաժշտության դասավանդման գործընթացն ուղղվում է դպրոցականների երաժշտագեղագիտական, բարոյական, ֆիզիկական, հայրենասիրական դաստիարակությանը: Այս հարցում մենք կարևորում ենք միջառարկայական կապերը և այդ նպատակով առաջարկում նաև ուսումնա-դիտողական, դիդակտիկ նյութերի ու պարագաների կիրառումը, ստեղծագործական և կատարողական գործունեության իրականացումը: 3. Ուսումնադիտողական նյութերի և դիդակտիկ պարագաների գործնական ցուցադրության օգտագործումը տեսողական ընկալմամբ մատուցվող նյութի արդյունավետության, ինչպես նաև գեղեցիկն ընդօրինակելու լավագույն միջոցներից է: 4. Երաժշտության դասավանդման գործընթացի արդյունավետությունն ապահովելու հիմնական միջոցներից է միջառարկայական կապերի ստեղծումը: Նման գործունեության միջոցով դպրոցականներն ստանում են ոչ միայն երաժշտական, այլև էկոլոգիական, բարոյական, աշխատանքային, ֆիզիկական, մտավոր, գեղագիտական դաստիարակություն և դրանց համապատասխան գիտելիքներ, ձևավորվում են գործունեության այդ ձևերին բնորոշ կարողություններ և հմտություններ: 5. Ելնելով վերոնշյալից՝ առաջարկում ենք դպրոցում երաժշտական գիտելիքների ուսուցումն ու դաստիարակությունը կազմակերպել ինտեգրված գործունեության միջոցով: 6. Երաժշտական գործունեությունն իբրև ուսուցման և դաստիարակության միջոց առավել արդյունավետ կլինի եթե իրականացվի համակացված պարապ-մունքների ընթացքում՝ այլ մեթոդների ու մեթոդիկաների, խաղերի, երգի, գրական ստեղծագործությունների, զննական պարագաների օգտագործման հետ զուգակցումով: 7. Դպրոցում երաժշտության դասավանդումը ուղղվում է նաև դպրոցականների զգացմունքային, մտավոր, գեղագիտական զարգացմանն ու դրանցում ներառվող համապատասխան կարողությունների, հմտությունների և ունակությունների ձևավորմանը:

Երաժշտությունը կատարյալ միջոց է բոլոր երեխաներին և մասնավորապես՝ կրթական առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաներին ուսուցման գործընթացում ներառելու համար: Երաժշտական փորձառությունը կարող է նրանց համար արդյունավետ լինել լեզվական, ճանաչողական և շարժողական կարողությունների

զարգացման համար՝ միաժամանակ նպաստավոր պայմաններ ստեղծելով սոցիալականացման համար:

2.1 Կրտսեր դպրոցում երաժշտություն առարկայի դասավանդման հիմնական մեթոդներն են.

- ✚ պասիվ մեթոդներ
- ✚ ակտիվ մեթոդներ
- ✚ փոխներգործուն (ինտերակտիվ) մեթոդներ:

գծապատկեր 1

Կրտսեր դպրոցականի երաժշտական կարողությունները զարգացնելու համար անհրաժեշտ են հետևյալ հմտությունները.

- Երգեցողություն
- Ռիթմ
- Լսողություն
- Իմպրովիզացիա

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ամփոփելով սույն հետազոտական աշխատանքը՝ կարող ենք փաստել, որ հանրակրթական դպրոցի տարրական դասարաններում է դրվում աշակերտների գեղագիտական դաստիարակության հիմքը: **Այդ դասարաններում են ձևավորվում և զարգանում սովորողների երաժշտական ընդունակությունները, կարողությունները, հմտությունները և արժեքային համակարգը**, ինչպես նաև երաժշտական արվեստի և կյանքի նկատմամբ սովորողների զգայական, գեղագիտական և ճանաչողական վերաբերմունքը:

Արվեստը հասկանալու բանալին առօրեականի և գեղարվեստականի փոխհարաբերության ընկալումն է, սովորողը արվեստի առարկաների դասավանդման ընթացքում իր ստացած գիտելիքների, ձևավորված հմտությունների, կարողությունների վերաբերմունքի և արժեքների շնորհիվ պետք է հասկանա, ընկալի, թե ինչպես է առօրեականը արվեստի միջոցով դառնում կատարյալ, այսինքն՝ գեղարվեստական:

Կրտսեր դպրոցում երաժշտություն առարկայի հիմնական նպատակն է՝ երեխաների մեջ ձևավորել հետաքրքրություն երաժշտության հանդեպ, տարբեր ժանրերի նկատմամբ, զարգացնել երաժշտության ընկալումը, **զարգացնել կարողությունները**, ձևավորել կատարողական ունակություններ, նպաստել ռիթմի ընկալմանը և երաժշտության տակ կատարվող ռիթմիկ շարժումների դրսևորմանը պարերում, երաժշտական խաղերում և այլ իմպրովիզացիոն իրավիճակներում:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. <http://chekhov.am/html/mankavarjner/tarakan/nikoyan/erekhaneri%20erajshtakan%20dastiarakutyun.pdf>
2. «Երաժշտությունը առաջինից չորրորդ դասարաններում», 2001
3. «Երաժշտություն առարկայի հանրակրթության դպրոցի չափորոշիչ և ծրագիր», 2007
4. Երաժշտամանկավարժական տեխնոլոգիաներ, ուսումնամեթոդական ձեռնարկ
5. Յուզբաշյան, Փահլեվանյան, Ավետիսյան երաժշտությունը 1-4-րդ դասարաններում Զանգակ հրատարակչություն, 2011